

Shift in China's Foreign Policy towards Afghanistan after the US Withdrawal

Fardin Hashemi

PhD in International Relations, Faculty of Law and Political Science, Tajik National University, Dushanbe, Tajikistan. Email: Fardinhashemi010@gmail.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:
Received:
12 February 2025
Revised version
received:
8 June 2025
Accepted:
12 August 2025
Available online:
13 April 2026

Keywords:
Taliban Government,
China's Foreign Policy
toward Afghanistan,
Uyghur Separatists,
Xinjiang Province,
Process Tracing

Objective:

The US withdrawal from Afghanistan in 2021 brought sweeping changes to the region and to the foreign policy of global powers, including China. This article examines the shift in China's foreign policy toward Afghanistan after the US withdrawal. Unlike many countries, China has had formal and increasing engagement with the Taliban, both before and after August 2021. Given the importance of the principle of non-intervention and an economy-oriented strategy in China's foreign policy, and in light of the US withdrawal from Afghanistan, many experts have considered the most important factor influencing China's interaction with the Taliban to be the opportunity created to exploit Afghanistan's natural resources, and have analyzed it in line with the Belt and Road Initiative. Examining the changing relations between China and Afghanistan over the past decades, it seems that China's interests at the current juncture go beyond economic gain. The purpose is to examine security factors in China's policy toward the Taliban government by asking the following question: What is the most important factor influencing China's interaction with the Taliban government? The hypothesis is that the Taliban's ability to contain separatist and terrorist groups that threaten China's national security is the most important factor influencing how China interacts with the Taliban. This study, using the process-tracing method, has shown that since the Cold War, China has always had security considerations in Afghanistan, and with the US withdrawal from Afghanistan, China's responsibility for maintaining stability and security in Afghanistan has increased.

***Cite this article:** Hashemi, Fardin (2026) "Shift in China's Foreign Policy towards Afghanistan after the US Withdrawal", *Fasl'nāmeḥ-ye siyāsāt (Politics Quarterly)* 56, (1): 237-264, DOI: <https://doi.org/10.22059/JPQ.2026.386306.1008260>

Introduction

With the fall of the Islamic Republic of Afghanistan in August 2021, the Islamic Emirate of Afghanistan, led by the Taliban, took power in the country. Taliban leaders and representatives, both before and after coming to power, promised to form an inclusive government, to avoid discrimination against the country's population, especially the Hazara Shiites, and to respect women's rights. However, after gaining power, they shirked their commitments by adhering to a strict interpretation of Sharia, similar to their first period of rule (1996–2001). For these reasons, no country was willing to officially recognize the Taliban regime. Global institutions, Western countries, and the United States significantly reduced their aid to Afghanistan, with sanctions also imposed. Many countries closed their embassies in Afghanistan and refused to allow Taliban representatives to open embassies on their soil. Nevertheless, despite widespread criticism of the Taliban regime, China officially engaged with the Taliban from the beginning and has consistently expanded these interactions. Given the importance of the principle of non-intervention and China's economy-driven foreign policy strategy, and considering the U.S. withdrawal from Afghanistan, many analysts view China's engagement with the Taliban as an opportunity to exploit Afghanistan's natural and underground resources, aligning with the broader Belt and Road Initiative (BRI). However, the issue lies in the ideological alignment between the Taliban and militant groups such as the East Turkestan Islamic Movement (ETIM), Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP), and other groups that threaten China's national interests and security. Considering this and the fact that China's interactions with the Taliban began after President Obama announced the U.S. intention to withdraw troops from Afghanistan in 2012, intensifying from 2017 onward, the question arises: Is China's foreign policy priority in Afghanistan primarily economic, or are other factors involved? Since 2017, China has actively engaged with Afghanistan, particularly with the "Neo-Taliban," indicating significant changes in China's foreign policy. By examining the changing relationship between China and Afghanistan over the past decades, it appears that China's interests now go beyond economic benefits. After the U.S. withdrawal, Afghanistan's significance in China's security system has reached its highest level. Given the above, this study aims to examine the security factors shaping China's policy toward the Taliban government, posing the question: What is the most significant factor influencing China's engagement with the Taliban after August 2021? The hypothesis is that China's dominant interest in Afghanistan is ensuring security and stability, and currently, China views economic engagement as a tool to achieve security objectives.

Methodology

The present research is qualitative and employs the process-tracing method. In this approach, researchers analyze an event and reveal complex historical narratives by breaking it down into stages, events, and incidents, and then connect them in a causal sequence. The research begins with a stated hypothesis. Next, the chronological sequence and ordering of events are established to determine how far back in time one must look to find the cause. In a causal process, it is explained how the variables influence each other, including how the actor's choices and decisions affected the outcome. Finally, the necessary evidence is gathered to test the

hypothesis and draw a conclusion. This study uses process tracing to test the hypothesis and examines official relations between China and Afghanistan across the following periods: the Cold War era, the U.S. occupation of Afghanistan (2001–2021), and the second Taliban rule.

Result and discussion

The study shows how China's foreign policy toward Afghanistan has shifted and transformed to achieve its security interests. Using defensive realism theory, the research concludes that from the Cold War era to the present, China has consistently maintained security concerns regarding Afghanistan. With the U.S. withdrawal in 2021, China's responsibility to maintain stability and security in Afghanistan has grown significantly. While during the U.S. occupation China focused on Afghanistan's natural resources to sustain its economic growth, China's motivation for broader engagement with the Taliban now stems from the Taliban's ability to contain terrorist groups threatening China's national security. China seeks to prevent the spread of fundamentalism, extremism, and Islamic terrorism and demands that the Taliban control Uyghur militants in Afghanistan or hand them over to China. China remains deeply concerned about the radicalization of the Uyghur Muslim population in Xinjiang province. Although security remains China's primary concern, according to defensive realism, China will never resort to military intervention in Afghanistan. Instead, it aims to achieve its security goals through peaceful means, positive engagements, and various forms of exchanges and diplomacy. So far, China's most significant interaction with Afghanistan has been border-control efforts designed to prevent terrorist infiltration into China. A similar pattern has emerged in Central Asia, where China seeks to deepen cooperation with regional countries to combat terrorist threats and other security concerns. Internationally, Beijing aims to ensure that neighboring countries do not provide ideological, political, or material support to the Uyghur militant community.

Conclusion

In conclusion, China's most important priority in Afghanistan is security, and China views engagement with the Taliban as the best way to mitigate security threats. Since the Cold War, China has always had security considerations in Afghanistan, and with the U.S. withdrawal from Afghanistan, China's responsibility for maintaining stability and security in Afghanistan has increased. At the current juncture, China has used the economy as a tool to achieve security interests.

چرخش در سیاست خارجی چین در قبال افغانستان بعد از خروج امریکا

فردین هاشمی

دکترای روابط بین الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه ملی تاجیکستان، دوشنبه، تاجیکستان.
رایانامه: Fardinhashemi010@gmail.com

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۱/۲۴

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۳/۱۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۵/۲۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۰۱/۲۴

کلیدواژه‌ها:

چین،
افغانستان طالبان،
سیاست خارجی،
ایفورا

خروج ایالات متحده از افغانستان در سال ۲۰۲۱، تحولات گسترده‌ای را در منطقه و سیاست خارجی قدرت‌های جهانی، از جمله چین، به همراه داشت. این مقاله به بررسی چرخش در سیاست خارجی چین در قبال افغانستان پس از خروج آمریکا می‌پردازد. برخلاف بسیاری از کشورها، چین چه قبل و چه بعد از آگوست ۲۰۲۱، تعاملات رسمی و رو به افزایشی با طالبان داشته است. با توجه به اهمیت اصل عدم مداخله و همچنین استراتژی اقتصاد محور در سیاست خارجی چین، و با عنایت به خروج آمریکا از افغانستان، بسیاری از صاحب نظران مهمترین فاکتور تأثیرگذار بر نحوه تعامل چین با طالبان را ناشی از فرصت ایجاد شده برای بهره‌برداری از ذخایر طبیعی و زیرزمینی افغانستان دانسته و آن را در راستای طرح کمربند و راه تحلیل کرده‌اند. با بررسی روابط متغیر چین و افغانستان در ده‌های گذشته، به نظر می‌رسد منافع چین در مقطع کنونی فراتر از منفعت اقتصادی است. هدف پژوهش حاضر بررسی فاکتورهای امنیتی بر سیاست چین در قبال حکومت طالبان با ذکر این سؤال است: مهم‌ترین فاکتور تأثیرگذار بر نحوه تعامل چین با حکومت طالبان چیست؟ فرضیه این است که توانایی طالبان برای مهار گروه‌های جدایی طلب و تروریستی که امنیت ملی چین تهدید می‌کنند، مهمترین فاکتور تأثیرگذار بر نحوه تعامل چین با طالبان است. پژوهش حاضر با روش ردیابی فرایند نشان داده است که از مقطع جنگ سرد تا کنون چین همواره ملاحظات امنیتی در افغانستان داشته و با خروج آمریکا از افغانستان در سال ۲۰۲۱، مسئولیت حفظ ثبات و امنیت در افغانستان برای چین افزایش یافته است.

* استناد: هاشمی، فردین (۱۴۰۵). چرخش در سیاست خارجی چین در قبال افغانستان بعد از خروج امریکا، فصلنامه سیاست، ۵۶ (۱)، ۲۶۴-۲۳۷.
<http://doi.org/10.22059/JPQ.2026.390422.1008295>

© نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

چین و افغانستان دارای تاریخ طولانی روابط اقتصادی و فرهنگی هستند، صرفنظر از روابط باستانی، در دوره معاصر روابط دو کشور از سال ۱۹۴۹ با تأسیس جمهوری خلق چین آغاز شد. در دوره جنگ سرد مهمترین متغیر تأثیرگذار بر روابط دو کشور اشغال افغانستان توسط شوروی بود که با توجه به اختلافات چین و شوروی در آن مقطع، چین از مخالفین حکومت کمونیستی مستقر در افغانستان حمایت کرد. در دوره حکومت شش ساله طالبان نگرانی‌های ناشی از فعالیت جدایی‌طلبان ایغور در استان سین کیانگ چین شدت گرفت، زیرا مورد حمایت طالبان قرار داشتند (Zhang, 2022: 2). به همین دلیل متعاقب حوادث ۱۱ سپتامبر و حمله آمریکا به افغانستان، چین در زمره حامیان سقوط حکومت طالبان قرار گرفت. در دوره بیست ساله اشغال افغانستان توسط آمریکا و غرب، با توجه به اینکه مسئولیت ثبات و امنیت افغانستان بر عهده آمریکا و غرب بود، چین اگرچه با تهدیدات تروریستی مواجه بود، ولی مسئولیت حفظ امنیت در افغانستان به عهده آمریکا و غرب بود، بنابراین سیاست خارجی چین در افغانستان بر اولویت مسائل اقتصادی قرار داشت. البته با اعلام دولت اوپاما مینی بر خروج تدریجی نیروهای آمریکایی از افغانستان، چین سعی کرد خود را با تحولات منطبق سازد. به همین دلیل از سال ۲۰۱۲ به بعد، پکن ضمن افزایش تعامل دیپلماتیک، امنیتی و اقتصادی خود با دولت افغانستان، با گروه طالبان نیز مراوداتی صورت می‌داد (Clarke, 2016: 572). با اعلام تاریخ خروج نیروهای آمریکا از افغانستان در سال ۲۰۲۱، مراودات چین با گروه طالبان بیشتر شد. در این مقطع طالبان وعده‌هایی مبنی بر تشکیل دولت فراگیر، عدم تبعیض نسبت به اقوام و گروه‌های مختلف بویژه شیعیان هزاره و احترام به حقوق زنان را داده بودند. در نهایت با حاکمیت یافتن طالبان در افغانستان در آگوست ۲۰۲۱، چین بیش از هر کشور دیگری با طالبان وارد تعامل و همکاری شد، این در حالی بود که طی دهه‌های گذشته طالبان و گروه‌های همسو با آنان اقدامات تروریستی زیادی را علیه منافع و شهروندان چینی مرتکب شده بودند. رویکرد عملگرایانه چین به روابطش با طالبان نشان‌دهنده تمایل به تأمین منافع خود است، اما باید دید چه منفعتی باعث شده است که چین خود را در معرض انتقاد جامعه جهانی به دلیل حمایت‌های خود از طالبان قرار دهد؟ خلاء قدرت ناشی از خروج آمریکایی‌ها از افغانستان در آگوست ۲۰۲۱ و سقوط ناگهانی دولت مورد حمایت غرب در کابل، چینی‌ها را با مجموعه‌ای از تهدیدها و فرصت‌ها مواجه ساخت. اغلب صاحب‌نظران با مطرح کردن رقابت استراتژیک چین و آمریکا، خروج آمریکا را مهمترین عامل و فرصت برای چین در تعامل با حکومت طالبان دانستند. بر مبنای این تحلیل فراهم شدن فرصت‌های نوین برای بهره‌برداری از ذخایر طبیعی و زیرزمینی افغانستان، امکان حضور جدی‌تر در محیط مالی، اقتصادی و سرمایه‌گذاری این کشور، ارتقاء چهره بین‌المللی و فرصت تکمیل طرح کمربند و راه

مهمترین فاکتورهای تأثیرگذار و اولویت‌های چین در تعامل با حکومت طالبان محسوب شدند. در مقابل و بر مبنای ادعای پژوهش حاضر، در حالی که طی ۲۰ سال دوره اشغال، چین به منظور حفظ اقتصاد رو به رشد خود به منابع طبیعی افغانستان چشم دوخته بود، انگیزه این کشور برای ایجاد روابط با طالبان، چه قبل و چه بعد از آگوست ۲۰۲۱، ممکن است بیشتر بر توانایی این گروه در مهار گروه‌های تروریستی باشد که تهدیدی برای امنیت ملی چین هستند. در عمل و با خروج نیروهای امریکایی از افغانستان و با تسلط ناگهانی طالبان بر افغانستان، اولویت‌های سیاسی چین به‌عنوان همسایه افغانستان نیز تغییر کرد. در این مقطع نگرانی آنها از بی‌ثبات شدن و آغاز جنگ‌های داخلی در افغانستان افزایش یافت. به منظور بررسی این مسئله پرسش این است: مهم‌ترین فاکتور تأثیرگذار بر نحوه تعامل چین با حکومت طالبان چیست؟ فرضیه این است که توانایی طالبان برای مهار گروه‌های جدایی‌طلب و تروریستی که امنیت ملی چین تهدید می‌کنند، مهم‌ترین فاکتور تأثیرگذار بر نحوه تعامل چین با طالبان است. پژوهش حاضر برای بررسی فرضیه فوق از روش ردیابی فرآیند بهره برده است. بدین منظور روابط رسمی چین و افغانستان را در چهار مقطع جنگ سرد، حاکمیت اول طالبان (۱۹۹۶-۲۰۰۱)، اشغال افغانستان توسط امریکا (۲۰۰۱-۲۰۲۱) و مقطع حاکمیت دوم طالبان مورد بررسی قرار داده و نشان داده است که سیاست خارجی چین در قبال افغانستان چگونه در راستای دستیابی به منافع امنیتی خود دچار چرخش و تحول گردیده است.

۲. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کیفی با روش تجزیه و تحلیل ردیابی فرآیند است. ردیابی فرآیند یک تکنیک از نوع تحلیل‌های درون‌موردی است که در آن پژوهش‌گران کیفی سعی دارند برای تحلیل یک واقعه و آشکار کردن روایت‌های تاریخی مرکب و پیچیده، آن را به مراحل، رخدادها و حوادثی تجزیه و تقسیم کرده و در نهایت به صورت توالی علی به یکدیگر متصل کنند (Taleban, 2008: 91). ردیابی فرآیند در بردارنده تحلیل یک مورد بر اساس توالی وقایع یا حوادث یا چندین توالی متصل به هم است. بنابراین برای تبیین یک واقعه خاص باید آن را در یک پیوستار علی قرار داد و مراحل مختلف وقوع آن پدیده را روشن ساخت. با استفاده از این تکنیک می‌توان از اشتباه یا خطای همبستگی کاذب برای یک پیوند علی احتراز نمود. در این راستا مشخص می‌شود که اگرچه در ظاهر ممکن است دو متغیر با یکدیگر پیوند علی داشته باشند، ولی در حقیقت رابطه آنها محصول متغیر مقدم دیگری است (Taleban, 2008: 96-97). در این روش ابتدا فرضیه تحقیق بیان می‌شود. سپس توالی زمانی و مرتب کردن وقایع به گونه‌ای صورت می‌پذیرد که مشخص شود برای جستجوی علت تا چه میزان باید به گذشته

برگشت. سپس در یک فرآیند علی باید توضیح داده شود که چگونه متغیرها بر یکدیگر تأثیرگذار هستند. بر این اساس باید توضیح داد چگونه انتخاب و تصمیم بازیگر نتیجه را تحت تأثیر قرار داده است. در نهایت نیز برای اثبات فرضیه شواهد لازم جمع‌آوری شده و نتیجه‌گیری صورت می‌پذیرد (Ranjbar et al, 2022: 59-60).

۳. پیشینه پژوهش

تحقیقات زیادی در ارتباط با سیاست خارجی چین در افغانستان در مقاطع مختلف صورت گرفته و محققان این موضوع را از زاویه منافع امنیتی، استراتژیک، اقتصادی و راهبردی مورد تحلیل قرار داده‌اند. در این ارتباط جلالی نسب و همکاران (۱۳۹۴)، در مقاله «تحلیلی بر نقش و جایگاه چین در افغانستان و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، اساس سیاست‌های چین در افغانستان را هم اقتصادی و هم امنیتی می‌دانند. به لحاظ اقتصادی هدف سرمایه‌گذاری در بخش انرژی و معادن است و در حوزه امنیتی چین بابت گسترش خطر گروه‌های تکفیری و افراطی از افغانستان به چین نگرانی‌هایی دارد. البته این مقاله مربوط به دوره جمهوریت در افغانستان است (Jalali Nasab et al, 2016). مروتی و دیگران (۱۴۰۱)، در مقاله «روابط افغانستان و چین: تغییر به سمت شراکت راهبردی»، با بررسی روابط بین دو کشور از دهه ۱۹۵۰ تا به ابتدای حاکمیت یافتن طالبان در سال ۲۰۲۱، معتقدند رویکرد چین به افغانستان همواره اقتصادی، با تأکید بر ملاحظات امنیتی بوده است و طی دهه‌های گذشته رویکرد چین به افغانستان امنیتی بوده و بعد از سال ۲۰۲۱ به بعد ملاحظات اقتصادی نیز به آن افزوده شده است. مهمترین ملاحظات امنیتی حضور ابرقدرت‌های رقیب چین در افغانستان، از جمله شوروی در دهه ۸۰ و آمریکا در دوره جمهوریت بوده، بعلاوه اینکه نگرانی از بابت گروه‌های افراط‌گرا نیز وجود دارد. عمده تحلیل این مقاله راجع به دوره قبل از حاکمیت یافتن طالبان است (Morovati et al, 2021). محمدنیا و پورحسن (۱۴۰۲)، در مقاله «خروج ایلات متحده از افغانستان و چرخش به شرق آسیا؛ گذار به هژمونی اجباری»، چین را نه یک بازیگر سیاسی و امنیتی، بلکه بازیگری اقتصادی می‌دانند که به لحاظ امنیتی عادت به سواری مجانی دارد و خود را درگیر معادلات امنیتی نمی‌سازد (Mohammad Nia and Pourhasan, 2023).

فلبان براون (۲۰۲۰)، در مقاله‌ای با عنوان «ابتکار یک کمربند و یک جاده، خیلی دور: وعده عملی نشده و محدودیت‌های دخالت چین در افغانستان»، معتقد است طی دوره تسلط آمریکا منافع اقتصادی بر دستور کار چین در افغانستان مسلط بود، ولی حداقل در سه سال منتهی به قدرتگیری طالبان و بعد از آن، اولویت پکن به مسائل امنیتی معطوف شد. در این راستا ارتباط با طالبان به منظور تضمین عدم حمایت از ستیزه‌جویان اویغور شدت گرفت. البته این مقاله دوره بعد

از حاکمیت طالبان بر افغانستان را در بر نمی‌گیرد (Felbab-Brown, 2020). فنگ ژانگ (۲۰۲۲)، در مقاله «تعامل نوین چین با افغانستان بعد از خروج امریکا»، ضمن مرور چگونگی رابطه این دو کشور از سال ۱۹۴۹ تا ۲۰۲۰، معتقد است بعد از حاکمیت طالبان بر افغانستان چهار عامل (۱) امنیت و ثبات در سین کیانگ، (۲) جایگاه افغانستان در استراتژی بین‌المللی فراگیر چین، (۳) سیاست قدرت‌های بزرگ که شامل ایالات متحده می‌شود و (۴) ارزش اقتصادی افغانستان بر سیاست چین در قبال افغانستان تأثیرگذار بوده است. به اعتقاد نویسنده در میان منافع این کشور، امنیت و ثبات در سین کیانگ و در امتداد منطقه مرزی گسترده‌تر غربی بر ملاحظات اقتصادی مسلط خواهد بود (Zhang, 2022). توماس روتیک (۲۰۲۳)، در مقاله‌ای با عنوان «سرمایه‌گذاری چینی‌ها در افغانستان: حرکت استراتژیک اقتصادی یا انگیزه برای طالبان؟» در پی پاسخ به این سؤال برآمده که آیا چین در افغانستان به دنبال منافع اقتصادی واقعی است یا از آن برای ایجاد انگیزه در طالبان برای تضمین منافع امنیتی خود استفاده می‌کند؟ وی با بررسی منافع و اقدامات مختلف چین در مقطع قبل و بعد از حاکمیت یافتن طالبان، و با وجود سپری شدن دو سال از قدرت‌گیری طالبان، نتیجه می‌گیرد که نمی‌توان با قطعیت در این باره سخن گفت، زیرا هر دو حوزه برای چین مهم است و تعادل بین این دو ممکن است با توجه به فضای سیاسی جهانی ویا منطقه‌ای تغییر کند (Ruttig, 2023). بر این اساس مشخص می‌شود که در ارتباط با اولویت سیاست خارجی چین در افغانستان اگرچه منابعی به زبان انگلیسی وجود دارد، ولی این منابع اغلب با رویکردی اقتصادمحور به سیاست خارجی چین در قبال افغانستان و طالبان پرداخته‌اند. در ارتباط با منابع فارسی نیز دو نقطه ضعف وجود دارد که پژوهش حاضر در صدد رفع آن است. (۱) اغلب منابع مربوط به دوره قبل از آگوست ۲۰۲۱ است، (۲) اغلب تحلیل‌ها در ارتباط با اولویت راهبرد اقتصادی چین در افغانستان و غفلت از بعد امنیتی است. با ملاحظه منابع فوق می‌توان گفت مطالعات پیشین اگرچه به برخی از ابعاد امنیتی بحث وارد شده، ولی عمده مباحث یا به دوره قبل از حاکمیت طالبان باز می‌گردد، یا نهایتاً یک یا دو سال ابتدایی آن را پوشش می‌دهد که هنوز پیامدهای قطعی حاکمیت آنها مشخص نگشته بود. این مقاله با تکیه بر منابع جدیدتر (مصاحبه‌ها، اسناد دولتی و تحلیل‌های رسانه‌ای)، شکاف موجود در ادبیات پژوهش را پر می‌کند.

۴. مباحث نظری: مکتب کپنهاگ؛ مجموعه امنیتی منطقه‌ای

مدرسه مطالعات امنیتی کپنهاگ^۱ یک مدرسه دانشگاهی است که رویکردی انتقادی برای مطالعات امنیتی به کار می‌گیرد. کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس: مسئله امنیت ملی در روابط

1. The Copenhagen School of security studies

بین‌الملل»^۱ در سال ۱۹۸۳، اثر بری بوزان،^۲ زیربنای تفکر آکادمیک آن را تشکیل می‌دهد (Romaniuk, 2018: 2). مکتب کپنهاگ با تأیید مجدد ایده‌های واقع‌گرایانه در مورد درگیری، جنگ، بقا و تفکر حاصل جمع صفر، امنیت را بازنگری می‌کند. تأثیر پسا‌ساختارگرایی در موضوع تحلیل، یعنی گفتمان و ساختارهای گفتمانی منعکس می‌شود. علاوه بر این، مکتب کپنهاگ یک سری دیدگاه‌های مشترک با ساخت‌گرایی اجتماعی دارد، زیرا هر دو بر «کاربرد مدل زبان به عنوان عمل یا منبعی برای اقدام در حوزه امنیت» تأکید می‌کنند (Filimon, 2016: 51). با این وجود، مبنای اصلی مطالعاتی مکتب کپنهاگ فهمی واقع‌گرایانه از سیاست و امنیت بین‌الملل است.

به اعتقاد مکتب کپنهاگ بعد از جنگ سرد مناطق خودمختاری بیشتری کسب کرده‌اند، بنابراین جغرافیا نقش بیشتری در مباحث امنیتی ایفا نموده و با توجه به منطق مجاورت جغرافیایی، بازیگران مجاور می‌توانند تهدیدات امنیتی ایجاد کرده و در نتیجه الگوی امنیت منطقه‌ای را برای درک تهدید و پویایی‌های مرتبط با آن برجسته کنند. این پویایی‌ها بر اساس متغیرهای ذیل ایجاد می‌شوند: ساختار آنارشیک، قطبیت بین کشورهای قدرتمند منطقه، عواملی که به مرزهای مجموعه امنیتی شکل می‌دهند و ساختارهای اجتماعی که مربوط به الگوهای دیرپای دوستی و دشمنی بین بازیگران در منطقه است (Fathi et al, 2020: 31). بر این اساس نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای^۳ مطرح گردید.

در مجموعه امنیتی منطقه‌ای علاوه بر چهار عامل فوق باید به متغیر «ابرقدرت مداخله‌گر»^۴ نیز اشاره کرد که مجموعاً پویایی‌های امنیتی را شکل می‌دهند. بر این اساس جهان به مناطق مختلفی تقسیم می‌شود. کشورها در قالب شبکه سیستم منطقه مستقر هستند و با کشورهای مجاور دارای مسائل امنیتی مشترک هستند. بر این اساس نمی‌توان امنیت هر کشور را در فضای جهانی یا ملی صرف تحلیل کرد، بلکه باید در فضای منطقه‌ای و در ارتباط با دیگر کشورهای منطقه تحلیل شود (Elepoor et al, 2020: 152). بر اساس تحلیل بوزان امنیت منطقه‌ای یک نظام امنیتی است که کشورهای آن خاطرات و سرنوشت مشترکی به لحاظ تاریخی، جغرافیایی و فرهنگی و همچنین دغدغه‌های امنیتی مشابه، نگرانی، درک و برداشت مشابه از تهدیدات داشته و بدین لحاظ قواعد و سازوکارهای مشخصی را نیز برای مقابله با آن تدارک می‌بینند (Elepoor et al, 2020: 155).

1. People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations

2. Barry Buzan

3. Regional Security Complex Theory (RSCT)

4. Penetrating Great Power

بوزان برای تشریح این نظریه کشورها را در سه دسته قابل تقسیم می‌داند: دسته اول کشورهایی که در یک مجموعه امنیتی مشخصی واقع شده‌اند. دسته دوم کشورهای^۱ عایق هستند که در مجموعه امنیتی مشخصی قرار نمی‌گیرند. دسته سوم هم قدرت‌های بزرگ هستند که به طور مشخصی در مجموعه امنیتی خاصی عضو نیستند. افغانستان جزو کشورهایی دسته دوم یا عایق است. دولت‌های عایق کمک می‌کنند تا دو یا چند مجموعه امنیتی از هم جدا شوند (Buzan & Wæver, 2003: 41). با این توضیحات چارچوب نظری مکتب کپنهاگ می‌تواند به‌عنوان یک رویکرد موثر و مفید برای تحلیل سیاست خارجی امنیت‌گرای چین در قبال حکومت طالبان در افغانستان مورد استفاده قرار گیرد. مکتب کپنهاگ به‌ویژه بر جنبه‌های اجتماعی و گفت‌وگویی امنیت تمرکز دارد و تأکید می‌کند که امنیت نه تنها یک موضوع نظامی، بلکه یک مفهوم اجتماعی و فرهنگی نیز هست. در ادامه به بررسی چند جنبه کلیدی این مکتب و نحوه کاربرد آن در تحلیل سیاست خارجی چین در افغانستان پرداخته می‌شود:

تعریف امنیت: یکی از اصول کلیدی در مکتب کپنهاگ این است که «امنیت» باید به‌طور دموکراتیک و در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و زیست محیطی تعریف شود (Filimon, 2016: 54). چین می‌تواند عینیت و مضمون امنیت را در واکنش‌های خود به وضعیت افغانستان و حاکمیت طالبان تغییر دهد. به‌عبارت دیگر، آیا امنیت صرفاً به معنای حفاظت از مرزها و مقابله با تهدیدات نظامی است، یا اینکه امنیت شامل پیشگیری از گسترش افراط‌گرایی و تأمین ثبات اجتماعی نیز می‌شود؟ مکتب کپنهاگ همچنین بر جزئیات هستی‌شناسی امنیت تأکید دارد، به این معنا که سیاست امنیتی باید شامل تمامی ابعاد تهدیدات، از جمله فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی باشد. این می‌تواند به چین کمک کند تا یک تصویر جامع از تهدیدهای امنیتی در افغانستان و تأثیراتش بر منافع ملی خود ایجاد کرده و در چارچوب امنیت منطقه‌ای، سایر کشورهای منطقه را با خود همراه سازد.

تأثیر گفتمان‌ها و هویت: مکتب کپنهاگ بر این نکته تأکید دارد که هویت و گفتمان‌ها تأثیر زیادی بر سیاست‌های امنیتی دارند. امنیت امری مشخص نیست، بلکه از طریق تعاملات اجتماعی و گفت‌وگویی بین ال‌ذهانی بین بازیگران قدرتمندی که تعاریفی از تهدیدات را مطرح می‌کنند و مخاطبان مرتبطی که این تعاریف را تصدیق می‌کنند ساخته می‌شود (Stepka, 2022). (18) در این مورد، چین ممکن است تلاش کند تا هویت خود به‌عنوان یک قدرت ضدافراط‌گرایی و حامی ثبات در افغانستان را ترویج دهد. این تلاش می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی برای ایجاد فضای مثبت و اتحاد در برابر تهدیدات بالقوه در نظر گرفته شود.

تمرکز بر نگاه اجتماعی: مکتب کپنهاگ بر همکاری‌های اجتماعی به‌عنوان ابزاری برای تحقق امنیت تأکید می‌کند. یکی از نقاط قوت این مکتب تمرکز بر جنبه‌های اجتماعی امنیت است. امنیت نه تنها یک موضوع اصلی در سیاست‌گذاری دولتی است، بلکه انتظارات و نیازهای اجتماعی نیز باید در نظر گرفته شود. بویژه مباحث مربوط به مهاجرت که به‌عنوان تهدیدات هویتی مطرح است و می‌تواند امنیت اجتماعی را به خطر اندازد (Theiler, 2003: 252). چین می‌تواند از این رویکرد برای نشان دادن همبستگی با مردم افغانستان و تقویت روابط فرهنگی و اقتصادی با این کشور به‌عنوان راهی برای مقابله با تهدیدات ناشی از تروریسم و افراط‌گرایی استفاده کند.

گفتمان تهدید و امنیت: در مکتب کپنهاگ، «گفتمان تهدید» نقشی محوری دارد. به‌این معنا که چگونگی تبیین تهدیدها و مشکلات می‌تواند بر واکنش‌های دولتی تأثیر بگذارد. در اینجا، بازیگران قدرتمند اجتماعی (چین)، با قالب‌بندی یک موضوع به‌عنوان یک تهدید وجودی برای یک شی مرجع خاص (شی ارزشمندی که نیاز به حفاظت دارد)، گفتمان‌های امنیتی تولید می‌کنند (Stepka, 2022: 19). چین می‌تواند از گفتمان‌های مختلفی برای به‌تصویر کشیدن طالبان و گروه‌های افراط‌گرا استفاده کند و در نقشه‌های خود برای سیاست‌های امنیتی‌اش تصمیم‌گیری کند. ردیابی فرآیند روابط خارجی چین در قبال افغانستان، بویژه نوع روابط آنها با گروه طالبان نشان می‌دهد که می‌تواند این روابط را با نظریه مجموعه امنیتی منطقه‌ای تبیین نمود. زیرا چین با معضل امنیتی در افغانستان مواجه است، و علیرغم این معضل هیچ‌گاه وارد درگیری نظامی با این گروه نشده و همواره سعی نموده امنیت را در چارچوب منطقه‌ای خود در نظر آورده و بر سایر ابعاد امنیت نیز توجه کند. رهبران چینی برای تشویق طالبان به رفع تهدیدات امنیتی علیه خود، همواره مشوق‌هایی ارائه نموده‌اند.

۵. یافته‌ها

۵.۱. سیاست خارجی چین در قبال افغانستان قبل از آگوست ۲۰۲۱

مطابق با روش ردیابی فرآیند برای تحلیل سیاست خارجی چین در قبال افغانستان و بویژه نوع رابطه آنها با گروه طالبان، این روابط به چند مقطع تقسیم شده و نقطه آغاز آن سال ۱۹۵۵ در نظر گرفته می‌شود. بر این اساس، روابط تاریخی چین با افغانستان به سه دوره تفکیک می‌شود: بیگانگی در طول جنگ سرد (۱۹۵۵-۱۹۹۰)، نگرانی فزاینده در مورد تروریسم اوبغور ناشی از افغانستان (۱۹۹۱-۲۰۰۰)، و فعالیت در حال تحول در امور افغانستان پس از تهاجم ایالات متحده (۲۰۰۱-۲۰۲۰).

۱.۱.۵. بیگانگی در طول جنگ سرد

صرفنظر از روابط باستانی و تاریخی، روابط رسمی دو کشور از ۲۰ ژانویه ۱۹۵۵ و با به رسمیت شناختن چین از سوی افغانستان و اعزام سفیر به پکن آغاز گردید. در سال ۱۹۶۰ پیمان «دوستی و عدم تجاوز متقابل» به منظور گسترش روابط اقتصادی دوجانبه امضا شد. از تاریخ به بعد رویکرد چین در قبال این کشور به حوزه اقتصادی محدود شده و پیگیری مسائل امنیتی به صورت محدود، گذرا و نامحسوس دنبال شده است (Marvoti et al, 2022: 9). این روابط از اواخر دهه ۱۹۷۰ تا پایان دهه ۱۹۸۰ دورتر شد، زیرا افغانستان تحت قلمرو نفوذ شوروی قرار گرفت و چین پس از دهه ۱۹۶۰ از اتحاد خود با اتحاد جماهیر شوروی جدا شد. چین در دهه ۱۹۸۰ با حمله شوروی به افغانستان مخالف بوده و در تعامل با امریکا در مقابل شوروی سابق قرار گرفت. آنها به صورت مخفیانه مجاهدان را در سال ۱۹۸۰ در تقابل با شوروی مسلح می‌کردند. در آن سال‌ها، چین به ایالات متحده در تجهیز و آموزش مجاهدین کمک کرد و گفته می‌شود که مانع از سفر اویغورها به افغانستان نشده است (Salimifar et al, 2021: 774). بعد از فروپاشی اتحاد شوروی، افغانستان در جنگ داخلی گرفتار شده بود و چین را مجبور به خروج کارکنان سفارت خود در سال ۱۹۹۳ کرد. در سال ۱۹۹۶، طالبان کنترل کشور را به دست گرفتند، اما چین از برقراری روابط دیپلماتیک با رژیم جدید خودداری کرد (Zhang, 2022: 3). در این مقطع نگرانی‌های امنیتی چین اوج گرفت.

۱.۱.۵. نگرانی امنیتی در دهه ۱۹۹۰

از آنجایی که طالبان به محض تشکیل حکومت به اویغورها اجازه آموزش و فعالیت در اردوگاه‌های نظامی داده و آنها را به جنبش اسلامی ازبکستان و حزب اسلامی ترکستان پیوند داده بودند، نگرانی‌های چین از این بابت در دوره اول حکومت طالبان از بین نرفت (Salimifar et al, 2021: 775). به همین دلیل مناسبات دو کشور به سردی گرایید، ولی چین در اوج حمایت طالبان از جنبش‌ها و گروه‌هایی که امنیت ملی‌اش را به خطر می‌انداخت حاضر به مداخله نظامی نبود، و چین سعی داشت امنیت را از طرق مسالمت‌آمیز حاصل کند.

در این راستا چین اقدامات دوجانبه و چندجانبه انجام داد. با افزایش نگرانی چین در مورد اویغورها، تماس و مذاکره با طالبان در کابل در سال ۱۹۹۸ آغاز شد تا اطمینان حاصل شود که افغانستان به پناهگاهی در برابر چین تبدیل نخواهد شد. همچنین به طور دوجانبه، این کشور به دنبال معامله مستقیم با طالبان از طریق متحد دیرینه خود، پاکستان بود. به صورت چندجانبه و در راستای تلاش برای امنیت منطقه‌ای، همان‌گونه که مد نظر مکتب کپنهاگ نیز هست، با روسیه و کشورهای آسیای مرکزی برای ایجاد یک نهاد امنیتی منطقه‌ای جدید، یعنی شانگهای پنج،

اقدام نمود. این نهاد که در سال ۱۹۹۶ با روسیه، قزاقستان، قرقیزستان و تاجیکستان برای مبارزه با تروریسم و همکاری‌های امنیتی آغاز به کار کرد، گسترش یافت و در سال ۲۰۰۱ به سازمان همکاری شانگهای تبدیل شد (Zhang, 2022: 3). حمایت طالبان از اسلام‌گرایان افراطی ترکستان شرقی در نهایت موجب شد که چین از حمله آمریکا و غرب به افغانستان در سال ۲۰۰۱ حمایت کند.

۳.۱.۵. فعالیت در حال تحول در امور افغانستان از ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۱

در این دوره چین به صورت کلی از سیاست «وارد نشدن» به کشمکش‌های سیاسی و عدم پذیرش تعهدات نظامی و امنیتی در افغانستان تبعیت نمود. همچنین با تمرکز بر طرح‌های زیرساختی مانند سدسازی، راه‌اندازی شبکه‌های ارتباطی دیجیتال، ساخت بیمارستان و سیستم آبیاری، بعلاوه همکاری‌های محدود در زمینه اطلاعات نظامی در افغانستان حضور پیدا کرد. بعد از سفر حامد کرزی در سال ۲۰۰۶ به چین، چرخشی در روابط دو کشور ایجاد شد، به گونه‌ای که تا سال ۲۰۰۹ چین شریک اول تجاری افغانستان گردید. با ورود افغانستان در سال ۲۰۱۲ به عنوان عضو ناظر در شانگهای، روابط دو کشور عمیق‌تر شد. از سال ۲۰۱۲ نیز همکاری‌های گمرکی، تجاری و بازرگانی، مبادلات فرهنگی و دانشجویی، همکاری‌های سیاسی و امنیتی ادامه و توسعه یافت (Marvoti et al, 2022: 10-11). هدف چین در این دوره، هم راستا با هدف دولت موقت، تضعیف بنیادگرایی اسلامی بود و باعث شد تا یک دوره از مناسبات سیاسی و روابط اقتصادی خوب بین دو کشور شکل بگیرد. علیرغم اینکه در این دوره چین معتقد بود گروه‌های مختلف نظیر جنبش اسلامی ترکستان شرقی و حزب اسلامی ترکستان با یکدیگر همکاری دارند و از جانب شورشیان در افغانستان حمایت می‌شوند، و بین بی‌ثباتی در سین کیانگ و این گروه‌ها رابطه وجود دارد، حاضر به ایفای نقش امنیتی در افغانستان نبود و سعی کرد با هیچ یک از این گروه‌ها درگیر نشود (Jalali Nasab et al, 2016: 124-126). در این مقطع چین از حضور آمریکا در افغانستان به لحاظ امنیتی منتفع شده و به نوعی سواری مجانی گرفت.

به طور کلی، در ۱۰ سال اول این دوره، چین تعامل محدودی با دولت جدید افغانستان تحت حمایت آمریکا ارائه داد و هرگونه دخالت مستقیم امنیتی در این کشور را رد کرد. با این حال، پس از اینکه دولت اوپاما قصد خود را برای خروج نیروهای آمریکا از افغانستان آشکار کرد، چین مجبور شد با عواقب یک افغانستان خارج از کنترل آمریکا کنار بیاید. بنابراین، پس از سال ۲۰۱۲، پکن تعامل دیپلماتیک، امنیتی و اقتصادی خود را با کابل افزایش داد. این کشور برای حفظ منافع خود در برابر تروریسم، وضعیت ناظر را برای افغانستان در سازمان همکاری شانگهای تضمین

کرد و مشارکت دوجانبه را به «همکاری و مشارکت استراتژیک» در ژوئن ۲۰۱۲ ارتقا داد (Clarke, 2016: 572).

اگرچه عده‌ای معتقدند از سال ۲۰۱۳ به بعد در چارچوب رهیافت ژئوپلیتیکی همسایگی، چین از نقش یک کشور نظاره‌گر و بی‌طرف عملاً به کشوری مداخله‌گر و سازنده در امور افغانستان تبدیل شد، ولی به زودی اهمیت مسائل امنیتی نمایان شد. چین نیروهای پلیس مسلح مردمی خود را برای پیوستن به هم‌تایان افغان در گشت‌زنی در ولایت بدخشان فرستاد و پیشنهاد حمایت از یک تیپ کوهستانی برای نیروهای امنیت ملی افغانستان را داد (Zhang, 2022: 3). در سال ۲۰۱۷، نیروهای امنیتی چین در حال گشت‌زنی در کریدور واخان مشاهده شدند که نشان دهنده تغییر گسترده در سیاست چین از توسعه اقتصادی به تعامل امنیتی است (Stanzel, 2018: 3). در ادامه، در حالی که چین به دنبال یک افغانستان با ثبات بوده و دولتی را ترجیح می‌داد که تحت سلطه طالبان نباشد، با این فرض که امریکا و دولت افغانستان نمی‌توانند قاطعانه طالبان را شکست دهند، با طالبان وارد تعامل شد تا اطمینان حاصل کند که شبه نظامیان افغان با هم‌تایان اویغور خود همکاری نمی‌کنند (Felbab-Brown, 2020: 1). بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۰، مسئولان چینی چندین بار میزبان نمایندگان طالبان در کشور خود بودند (Ruttig, 2023: 21). همانطور که اندرو اسمال می‌گوید، چین «نه پیروزی غرب را می‌خواست که حضور نظامی امریکا را در حیاط خلوت خود مستحکم کند، و نه پیروزی طالبان را که خطراتی برای سین‌کیانگ و منطقه وسیع‌تر ایجاد کند» (Small, 2017: 2).

ردیابی فرآیند نشان می‌دهد که چین در این مقطع سیاست خود را کاملاً نسبت به طالبان تغییر داده است. این استقبال از طالبان، درست نقطه مقابل نگرش چین نسبت به این گروه در دهه ۱۹۹۰ است و این مسئله نشان‌دهنده آن است که برای چین نوع حکومت در افغانستان تفاوتی ندارد، مهم این است که تضمین‌های امنیتی دریافت کند. این در حالی است که با خروج نیروهای امریکا و غرب از افغانستان زمینه برای حضور فعال‌تر و هژمونی اقتصادی چین در افغانستان مهیا شده بود، ولی از آنجا که ادراک و تصور تهدید نزد رهبران چین افزون‌تر از قبل شده بود، با دشمن خود وارد تعامل شدند. در هر صورت در دوره بیست ساله اشغال، اگرچه معضلات امنیتی چین از بین نرفت، ولی امریکا و غرب مشغول سرکوب طالبان بوده و تا حدودی امنیت را در افغانستان تأمین کرده بودند که این به نفع کشورهایی مانند چین نیز بود. بعد از خروج امریکا چین مجبور به تعامل رو به گسترشی با طالبان شد و این خلاف سیاست‌های قبلی این کشور در قبال طالبان بود.

۲. ۵. عوامل مؤثر بر سیاست خارجی چین در قبال افغانستان

از ۱۹۴۹ تا کنون چند عامل بر سیاست خارجی چین در قبال افغانستان تأثیرگذار بوده که از مهمترین آنها می‌توان به جایگاه افغانستان در استراتژی بین‌المللی فراگیر چین، سیاست قدرت‌های بزرگ که شامل ایالات متحده می‌شود، ارزش اقتصادی افغانستان برای چین و امنیت و ثبات در استان شمال غربی سین کیانگ و منطقه مرزی غربی چین اشاره داشت. پژوهش حاضر مدعی است که می‌توان مسائل امنیتی را بویژه بعد از آگوست ۲۰۲۱، به مثابه مهمترین فاکتور تأثیرگذار مورد شناسایی قرار داد.

۱. ۲. ۵. جایگاه افغانستان در استراتژی بین‌المللی فراگیر چین

در ارتباط با جایگاه افغانستان در استراتژی بین‌المللی فراگیر چین باید گفت قبل از روی کار آمدن شی جین پینگ در اواخر سال ۲۰۱۲، افغانستان به سختی با تفکر استراتژیک بزرگ چین مرتبط بود. با این حال، از سال ۲۰۱۳، دو تحول جدید اهمیت افغانستان را در سیاست چین افزایش داد؛ اولین مورد، اهمیت رو به رشد دیپلماسی همسایگی یا پیرامونی در سیاست خارجی چین است. در اکتبر ۲۰۱۳، چین اولین کنفرانس خود را در زمینه دیپلماسی در قبال کشورهای پیرامونی خود برگزار کرد. رئیس‌جمهور چین بر لزوم تلاش برای دستیابی به موفقیت در دیپلماسی همسایگی به منظور تضمین یک محیط منطقه‌ای مطلوب برای توسعه چین تأکید کرد. این نشان‌دهنده یک تغییر استراتژیک در سیاست خارجی چین و دوران جدیدی از یک استراتژی منطقه‌ای فعال‌تر است. تحول دوم، یک برنامه اتصال جهانی که توسط رئیس‌جمهور در سپتامبر تا اکتبر ۲۰۱۳، همزمان با اعلام دیپلماسی جدید همسایگی، توسعه یافت. بخش کمر بند ابتکار کمر بند و راه^۱ به دنبال اتصال کل قاره اوراسیا از شرق آسیا به اروپای غربی است، در حالی که راه تلاش می‌کند اقیانوس آرام غربی، دریای چین جنوبی و اقیانوس هند را به هم متصل کند (Zhang, 2022: 5). بنابراین سیاست خارجی چین می‌باید در جبهه منطقه‌ای و از جمله در افغانستان فعال‌تر باشد.

۲. ۲. ۵. سیاست قدرت‌های بزرگ

دومین عامل مؤثر بر محاسبات چین در قبال افغانستان، سیاست قدرت‌های بزرگ در آسیای مرکزی و جنوبی و از سال ۲۰۰۱، بویژه روابط چین و آمریکا است. برداشت چین از نقش ایالات متحده و ناتو در افغانستان دستخوش چندین تغییر شده است. تقریباً ۱۰ سال پس از تهاجم ایالات متحده در سال ۲۰۰۱، پکن به‌طور پیش‌بینی‌شده‌ای از انگیزه‌های ایالات متحده نگران بود، زیرا با سوءظن عمومی خود نسبت به قصد آمریکا برای محدود کردن یا حتی مهار ظهور

1. Belt and Road Initiative, BRI

چین مطابقت داشت. تندرورها در جامعه استراتژیک چین مستعد این بودند که حضور نظامی ایالات متحده در افغانستان را تهدیدی برای امنیت ملی چین و ابزاری برای استراتژی محاصره آمریکا در قبال چین بدانند. تا حدی در نتیجه چنین تفکری، پکن درخواست‌های ایالات متحده برای همکاری را نادیده گرفت (Clarke, 2016: 571). با این حال، هنگامی که واشنگتن تصمیم به خروج نیروهای خود گرفت، پکن متوجه شد که ثبات در افغانستان در معرض خطر است. زیربنای این تصورات در حال تغییر یک ذهنیت متضاد است که مهار طالبان توسط ایالات متحده را نتیجه مثبتی برای امنیت سین کیانگ و همزمان، حضور استراتژیک و نظامی امریکا در افغانستان را به عنوان یک تهدید ژئوپلیتیکی برای منافع ملی چین لحاظ می‌کرد (Zhang, 2022: 6). مورد سوم، ارزش اقتصادی افغانستان برای چین است.

۳. ۲. ۵. اهمیت اقتصادی افغانستان برای چین

چین از مقطع اشغال افغانستان توسط امریکا به منابع طبیعی افغانستان چشم دوخته است تا اقتصاد رو به رشد خود را حفظ کند (Wieringen & Claustre, 2023: 3). در افغانستان سیاست منابع در دستور کار پکن قرار دارد. با توجه به اینکه چین به واردات نفت وابسته است، منبع نفت افغانستان و همچنین منابع دیگری مانند مس و لیتیوم را از دست نمی‌دهد (Ruttig, 2023: 24). در این راستا چین به تدریج به سرمایه‌گذاری و کشف معادن در افغانستان رو آورد. به عنوان نمونه در مورخه ۱۳۸۰/۱/۱۷ نخستین قرارداد استخراج نفت بین دو کشور امضا شد. در سال ۲۰۰۸ نیز شرکت چینی «ام سی سی» در یک مزایده، بزرگترین قرارداد صنعتی افغانستان، یعنی استخراج معدن مس «عینک» را به دست آورد (Jalali Nasab et al 2016: 125). بنابراین چین سرمایه‌گذاری رو به رشدی در پروژه‌های زیربنایی افغانستان، از جمله در مناطق غنی از منابع مانند میادین نفتی آمودریا به انجام رسانده است (Turgunbaeva & Ghiasi, 2024: 2). مشخصا چین در صورتی می‌تواند به اهداف اقتصادی خود در افغانستان دست یابد که با یک محیط بدون تنش و باثبات مواجه باشد.

یکی از دلایل علاقه چین به امنیت و ثبات در افغانستان ناشی از پروژه‌های مختلف اقتصادی پکن برای توسعه نفوذ خود در منطقه آسیای مرکزی است. موقعیت افغانستان در تقاطع بین منطقه آسیای شرقی، خاورمیانه و اروپا اهمیت ژئواستراتژیک آن را توضیح می‌دهد. بنابراین، یک افغانستان امن و باثبات برای طرح کمربند و راه چین، پیوندی که چین را به خاورمیانه و اروپا متصل می‌کند، کلیدی است. اقتصاد رو به رشد چین و تقاضای انرژی داخلی چین نیز نگرانی‌هایی را در مورد تنوع بخشیدن به منابع انرژی این کشور برای اطمینان از دسترسی آسان به مواد خام و کاهش رقابت ایجاد می‌کند (Wieringen & Claustre, 2023: 4). بنابراین

افغانستان هم منبعی برای دسترسی به مواد خام، معادن و منابع مختلف، و هم بازاری برای صادرات محصولات چینی محسوب می‌شود.

۴.۲.۵. اهمیت مسائل امنیتی

چین بیش از هر چیز بر تهدیدی که تروریسم و جدایی‌طلبی اویغور برای امنیت و ثبات داخلی استان سین کیانگ و داخل کشور چین ایجاد می‌کند و همچنین نگرانی‌های گسترده‌تر در مورد امنیت مرزی در منطقه وسیع مرزی غرب متمرکز است. اویغورها اقلیت مسلمانی‌اند که مخالف انقیاد در برابر حکومت چین هستند. در استان سین کیانگ، پکن به بازداشت‌های جمعی و آموزش مجدد فرهنگی اجباری جامعه اویغور در اردوگاه‌های کار اجباری متوسل شده است (Felbab-Brown, 2020: 3).

سین کیانگ بزرگترین استان چین از نظر مساحت است که یک ششم خشکی این کشور را تشکیل می‌دهد و با پاکستان، افغانستان و جمهوری‌های آسیای مرکزی تاجیکستان، قزاقستان و قرقیزستان هم مرز است. هر یک از این کشورها می‌تواند به بستری برای تروریسم اویغور تبدیل شود. افغانستان به عنوان یک تهدید خاص ظاهر شده است، زیرا رژیم طالبان قبلاً تروریست‌های اویغور از جمله جنبش اسلامی ترکستان شرقی^۱ را در خود جای داده و به آنها اجازه داده بود به اردوگاه‌های تروریستی وابسته به القاعده بپیوندند. مقامات چینی تخمین می‌زنند که صدها شبه نظامی اویغور در زمانی که طالبان این کشور را از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ کنترل می‌کردند در افغانستان آموزش دیده‌اند. آنها اکثراً پس از تهاجم امریکا مجبور به خروج شدند و به پاکستان گریختند. پس از اینکه پناهگاه‌های امن آنها توسط ارتش پاکستان تحت فشار قرار گرفت، آنها به افغانستان بازگشتند و و حضور خود را در شمال کشور، از جمله کریدور واخان، جایی که گمان می‌رفت رئیس جنبش ترکستان شرقی در آنجا فعالیت می‌کند، حفظ کردند (Clarke, 2016: 574).

استان سین کیانگ چین با باریکه واخان در افغانستان هم مرز است. این باریکه یک مسیر صعب‌العبور و پناهگاهی برای گروه‌های افراط‌گرا محسوب می‌شود. اگر مخاطرات امنیتی در افغانستان افزایش یابد، احتمال پیوند میان گروه‌های جدایی‌طلب در افغانستان با ایغورهای چین نیز افزایش می‌یابد. این مسئله همچنین باعث تهدید طرح‌های اقتصادی چین در آسیای مرکزی می‌شود. این امکان وجود دارد که گروه‌های افراطی در آسیای مرکزی از طریق افغانستان با ایغورها متصل شوند و از این طریق بتوانند به چین وارد شوند (Marvoti et al, 2022: 18).

همچنین با توجه به این که دو سوی مرزهای افغانستان و چین محل استقرار نیروهای افراط‌گرا

1. East Turkestan Islamic Movement, ETIM

است، چین از بابت احتمال پیوند و همکاری بین ایغورها با داعش و طالبان در افغانستان احساس خطر می‌کند. داعش خراسان^۱ در سال ۲۰۱۵ اعلام موجودیت نمود. این گروه به این دلیل که معتقد است طالبان با چین علیه مسلمانان اوغور متحد شده، آنها را خائن نامیده و به نبرد پرداخته‌اند. در چنین وضعیتی امکان ملحق شدن ایغورها به داعش خراسان زیاد است (Monavari et al, 2022: 83). همچنین باید به گروه «تحریک طالبان پاکستان»^۲ اشاره کرد که با گروه داعش اتحادی موقت داشته و بویژه بعد از خروج امریکا از افغانستان بر فعالیت خود بر ضد منافع چین در پاکستان افزوده‌اند. به دلیل اینکه این گروه مورد حمایت طالبان هستند، نگرانی‌های چین افزایش یافته است (Salimifar et al, 2021: 773). چین قصد دارد از گسترش بنیادگرایی، افراط‌گرایی و تروریسم اسلامی جلوگیری کند و در این جهت مطالبه‌اش از طالبان مهار شبه نظامیان اوغور مستقر در افغانستان و یا تحویل آنها به چین است. در نقشه شماره ۵-۱، کریدور واخان، مرز بین چین و افغانستان با رنگ قرمز به تصویر کشیده شده است.

نقشه شماره ۵-۱: کریدور واخان، مرز بین چین و افغانستان

از دهه ۱۹۹۰ به بعد، ایغورها در سین کیانگ و مناطق دیگر چین حملات و عملیات متعددی را انجام داده‌اند. به عنوان مثال در سال ۲۰۱۳ در پکن حمله‌ای انتحاری منجر به کشته

1. Islamic State – Khorasan Province, ISKP
2. The Tehereek-e-Taliban Pakistan, TTP

شدن ۵ نفر شد. در سال ۲۰۱۴ حمله جمعی در ایستگاه قطار کونمینگ^۱ صورت پذیرفت که منجر به کشته شدن ۳۱ نفر گردید. در نمونه‌ای دیگر دو خودرو بمب‌گذاری شده در سال ۲۰۱۴ منجر به کشته شدن ۴۳ نفر شد. بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴، حملات تروریستی در سین کیانگ یا مناطق دیگر جان ۴۶۸ نفر را گرفت و ۵۴۸ نفر را مجروح کرد (Clarke, 2016: 574). در ۱۴ ژوئیه ۲۰۲۰ در عملیاتی که به صورت مشترک توسط گروه تحریر طالبان پاکستان و جدایی‌طلبان ایغور در پی انفجار اتوبوس صورت گرفت، ۱۳ نفر از جمله ۹ تبعه چینی و ۴ تبعه پاکستانی کشته شدند (Monavari et al, 2022: 84). بنابراین برای چین ملاحظات امنیتی در قبال افغانستان دارای اهمیت ویژه‌ای است.

۶. تجزیه و تحلیل: اولویت مسائل امنیتی در روابط چین و حکومت دوم طالبان

به طور کلی، نگاه چین به مناطق مختلف، امنیتی و سیاسی نیست، بلکه چین اغلب با نگاه اقتصادی سعی در کسب نفوذ دارد و مسائل امنیتی را با استراتژی سواری مجانی به دیگران، بویژه آمریکا به عنوان هژمونی، محول کرده است (Mohammad Nia & Pourhasan, 2023). (109) این امر از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۱ به وضوح در افغانستان قابل مشاهده بود. ولی پس از خروج آمریکا از افغانستان چین مجبور شد بار مسائل امنیتی در این کشور را خود به دوش بکشد، ولی برای این منظور هرگز وارد درگیری مسلحانه نشده و از نیروی نظامی بهره نبرده است. مطابق با تئوری امنیت منطقه‌ای، چین فعالانه درگیر تلاش‌های دیپلماتیک برای کسب تضمین از سوی مقامات بالفعل در افغانستان و بازیگران منطقه‌ای برای جلوگیری از گسترش مشکلات اوئیغورها به افغانستان و تثبیت ثبات در منطقه بوده است. آنها در دوره اشغال با طالبان به گفتگو پراختند، از سازمان شانگهای و همچنین نهادهای دیگر برای تضمین امنیت در افغانستان و منطقه بهره بردند و سعی نمودند هویت خود را به عنوان یک قدرت ضدافراط‌گرایی و حامی ثبات در افغانستان ترویج دهند.

نگرانی چین از تروریست‌های اوئیغور و جدایی‌طلبان که از پایگاه‌های آنها در افغانستان فعالیت می‌کنند، با عقب‌نشینی ایالات متحده افزایش یافت. اگر چه در دوره بیست ساله اشغال افغانستان توسط آمریکا و غرب، چین بارها از جانب گروه‌های تروریستی و افراط‌گرا مورد حمله قرار گرفته و یا تهدید شدند، ولی از زمان تسلط طالبان، منافع چین در منطقه به طور فزاینده‌ای از سوی گروه‌های تروریستی خارجی به ویژه داعش خراسان تهدید شده است. برای مقابله با این تهدید، چین در حال توسعه همکاری‌های دفاعی با همسایگان خود، تاجیکستان و پاکستان است.

در حال حاضر حزب اسلامی ترکستان،^۱ گروه تحریک طالبان پاکستان و ارتش آزادیبخش بلوچستان^۲ بزرگترین چالش‌ها را برای چین ایجاد می‌کنند، زیرا آنها با طالبان ارتباط برقرار کرده‌اند، زیرا در کنار این گروه در فتح مجدد کشور در سال ۲۰۲۱ جنگیده‌اند و از نظر ایدئولوژیک با طالبان همسو هستند. این گروه‌ها از زمان تسلط طالبان بر افغانستان فعالیت یافته‌اند. حملات گروه تحریک در سال ۲۰۲۳ نسبت به سال قبل ۸۴ درصد افزایش یافته و ارتش آزادی‌بخش بلوچستان اتباع چین و زیرساخت‌های بندری ساخت چین را در گوادر هدف قرار می‌دهند. فعالیت داعش خراسان نیز با همزمان با حاکمیت مجدد طالبان افزایش یافته، به گونه‌ای که آنها ۶۰ حمله در سال ۲۰۲۰ و ۳۳۴ حمله در سال ۲۰۲۱ داشته‌اند. حملات انتحاری اکتبر ۲۰۲۱ علیه جامعه شیعه در قندوز، که توسط یک اویغوری انجام شد، نشان دهنده پیوندهای نزدیک داعش خراسان، حزب ترکستان شرقی و گروه تحریک پاکستان است. در فوریه ۲۰۲۲، سازمان ملل متحد ارزیابی کرد که از زمان تسلط طالبان، گروه‌های تروریستی «از آزادی بیشتری در آنجا نسبت به هر زمان دیگری در تاریخ اخیر برخوردار شده‌اند» (Wieringen & Claustre, 2023: 6) این تحولات نمی‌تواند به چین اطمینانی کافی بدهد. پیوستن ستیزه‌جویان اویغور در افغانستان و سایر گروه‌ها در افغانستان، پاکستان و کشورهای آسیای مرکزی به یک کابوس امنیتی برای چین تبدیل شده است.

از این رو درخواست چین مبنی بر «قطع کلیه روابط با همه سازمان‌های تروریستی، از جمله جنبش اسلامی ترکستان شرقی» یکی از ویژگی‌های مکرر پیام‌های چین به طالبان هم در دوران قبل و هم دوره بعد از رسیدن به قدرت بوده است (Ruttig, 2023: 23). در دیدار ۲۸ جولای وانگ یی با ملا برادر، وی متعهد شود که خاک افغانستان توسط هیچ نیرویی برای آسیب رساندن به چین استفاده نخواهد شد. در اواخر اکتبر، وانگ بار دیگر با برادر در دوحه ملاقات کرد و گفت که چین از طالبان می‌خواهد که به طور کامل روابط خود را با جنبش اسلامی ترکستان شرقی قطع کند. در مقابل اگرچه تضمین‌های امنیتی داده شد، ولی چین به طالبان اعتماد کامل ندارد، از این رو چین علاوه بر فشار مستقیم بر طالبان، مجدداً به چندجانبه‌گرایی منطقه‌ای به‌ویژه سازمان همکاری شانگهای و مکانیسم‌های مختلف هماهنگی با کشورهای همسایه از جمله پاکستان، روسیه، ایران و جمهوری‌های آسیای مرکزی روی آورده است (Zhang, 2022: 7). این رویکرد چین در راستای اهداف امنیت منطقه‌ای قابل تحلیل است که از جانب مکتب کپنهاگ مطرح شده است. در این مسیر چین سعی در ایجاد گفت‌وگوها دارد؛ بدین معنا که سعی دارد تهدید را به گونه‌ای تبیین کند که حساسیت و واکنش سایر کشورهای منطقه را نیز برانگیزد. به

1. Turkestan Islamic Party, TIP

2. Balochistan Liberation Army, BLA

همین دلیل موضوع امنیت در افغانستان را در نهادهای منطقه‌ای مطرح کرده و آن را موضوع و چالش منطقه‌ای عنوان نموده و با سایر کشورهای منطقه به اشتراک می‌گذارد.

به اعتقاد چین اگر تروریست‌های افغانستان به کشورهای آسیای مرکزی نفوذ کنند، این تهدید ممکن است از مرزهای طولانی و نفوذپذیر آنها به سین کیانگ سرایت کند. بر خلاف کریدور واخان که عبور و رفت و آمد از آن دشوار است، مرزهای چین با کشورهای آسیای مرکزی نفوذپذیر بوده و نمی‌تواند بسته شود (Zhang, 2022: 4). در خارج از کشور، پکن به دنبال تضمین این است که کشورهای همسایه هیچ‌گونه کمک معنوی، سیاسی، نظامی یا حمایت مادی به جامعه اویغور و بخش ستیزه‌جوی آن نکنند. چین این فشار ضد اویغور را به توافقنامه‌های «سیاست همسایگان خوب»^۱ خود با کشورهای آسیای مرکزی و تحت عنوان گسترده ضد تروریسم، به برنامه سازمان همکاری شانگهای برای مبارزه با «سه نیروی شیطانی»^۲ تروریسم، جدایی‌طلبی قومی-ناسیونالیست و افراط‌گرایی مذهبی تزریق کرده است (Felbab-Brown, 2020: 3). بنابراین چین سعی نموده در مقابل این تهدیدات با کمک کشورهای دیگر و در چارچوب منطقه‌ای عمل کند.

چین قصد دارد با استفاده از ظرفیت شانگهای افغانستان را به پذیرش تعهدات امنیتی ملزم کند. همچنان که امیرخان متقی، سرپرست وزارت امور خارجه طالبان، در نشست سازمان همکاری شانگهای در جولای ۲۰۲۲ در تاشکند، بیان داشت که «امارت اسلامی افغانستان به هیچ یک از اعضای خود یا هر فرد یا گروه دیگری از جمله القاعده اجازه نخواهد داد که امنیت دیگران را از خاک افغانستان تهدید کند» (Wieringen & Claustre, 2023: 6). افغانستان به دلیل اینکه از سوی اکثر قریب به اتفاق کشورهای جهان مورد شناسایی واقع نشده و مورد تحریم غرب و امریکا نیز قرار گرفته، به شدت به کسب مشروعیت و همچنین حمایت چین نیاز دارد. بنابراین سعی دارد به نگرانی‌های امنیتی چین توجه کند. به همین دلیل برای افغانستان این موضوع که چین از چه گفتگویی برای به تصویر کشیدن طالبان در سطح جهانی استفاده کند دارای اهمیت است.

از این رو در همان ماه‌های پس از به قدرت رسیدن، نشانه‌هایی نمایان شد که طالبان درخواست‌های چین برای برخورد با گروه‌های مسلح اویغور را جدی گرفتند و آنها را از ولایت بدخشان در شمال شرقی (نزدیک به مرز چین) به استان‌های بغلان و تخار در مرکز افغانستان منتقل کردند. با این حال به خوبی مشخص نیست که آیا پس از این حرکت اولیه، تلاش مستمری برای مکان‌یابی یا تحت کنترل درآوردن این ستیزه‌جویان صورت می‌گیرد یا خیر. برخی

1. Good Neighbors Policy
2. Three Evil Forces

گزارش‌ها نیز حاکی از آن است که تلاش برای کنترل آنها در داخل افغانستان، آنها را به داعش نزدیک‌تر کرده و به تدریج از کنترل طالبان خارج می‌کند (Murtazashvili, 2022: 3). با این حال، نشان دادن تعهد طالبان به تأمین امنیت و ثبات کشور، و سرکوب واقعی گروه‌های تروریستی، تعیین‌کننده نهایی برای دخالت بیشتر چین است.

چین در آوریل ۲۰۲۳ و طی بیانیه اعلام موضع نسبت به افغانستان به دنبال شناسایی زمینه‌های همکاری دو جانبه، بازسازی افغانستان و کمک‌های بشردوستانه به این کشور برآمد. در این بیانیه چین جنبش استقلال ترکستان شرقی در افغانستان را یک گروه تروریستی و تهدید علیه امنیت ملی خود لحاظ داشته و از افغانستان درخواست سرکوب آنها را داشت. چین به منظور دستیابی به اهداف خود در این کشور، یک استراتژی تعامل چندجانبه را هدف‌گذاری کرده که ذیل عنوان «مفهوم جدید امنیت» جای گرفته است. تهدیدهای امنیتی سنتی و غیرسنتی در این مفهوم اهمیت یکسانی داشته و راه حل تقابل با هر دو نوع این تهدیدها را توسعه اقتصادی دانسته است. بنابراین چین در چارچوب نظریه همان‌طور که مکتب کپنهاگ عمل می‌کند که مدعی است امنیت فقط حفاظت از مرزها نیست، بلکه سیاست امنیتی باید شامل تمامی ابعاد تهدیدات، از جمله فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی باشد. در این راستا، در سال ۲۰۱۴ شی جین پینگ از «مفهوم جدید امنیت آسیایی» سخن به میان آورد که به مانند «مفهوم جدید امنیت» تأکید اصلی‌اش بر رابطه متقابل توسعه اقتصادی و مسائل امنیتی سنتی و غیرسنتی است. در این راستا فقر عامل اصلی ستیزه‌جویی و بنیادگرایی اسلامی و رشد و توسعه اقتصادی از طریق مفهوم جدید امنیت آسیایی و ابتکار کمربند-راه عامل اصلی کاهش خطر تروریسم دانسته شد. چین از همین راهکار در پاکستان برای مهار بنیادگرایی و کاهش تروریسم بهره برد. چین با پیروی از اصول مفهوم جدید امنیت اقتصادی آسیایی خود، قصد دارد در افغانستان نیز همان اهداف را دنبال کند. همان‌طور که وزیر خارجه، وانگ یی، در اکتبر ۲۰۲۱ بیان داشت: «چین مایل است به رژیم جدید در زمینه توسعه اقتصادی مشاوره دهد. پکن در تمایل خود برای تقویت رشد و توسعه اقتصادی در افغانستان از طریق ارائه کمک‌های اقتصادی و افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری به منظور تقویت ثبات و افزایش ظرفیت دولت برای مقابله با تهدیدات ناشی از بنیادگرایی اسلامی ثابت قدم بوده است» (Attarzadeh, 2024: 15).

در عمل نیز در ماه می ۲۰۲۳ متعاقب دیداری که بین وزیر امور خارجه سابق چین، چین گانگ، با بلاول بوتو زرداری، وزیر امور خارجه پاکستان و امیرخان متقی، سرپرست وزارت خارجه افغانستان در اسلام‌آباد صورت پذیرفت، توافقی بین چین و افغانستان مبنی بر گسترش کریدور اقتصادی چین-پاکستان موسوم به سیپک^۱ به افغانستان حاصل گردید. در اکتبر ۲۰۲۳ نیز طالبان

1. CPEC

از قصد خود برای پیوستن به سیپک و ابتکار کمربند-جاده خبر داد (Attarzadeh, 2024: 15). همچنین قراردادهای اقتصادی بزرگی بین دو کشور به امضا رسید، ولی باید توجه داشت در حالی که چین در دوره اشغال افغانستان به منابع طبیعی افغانستان چشم دوخته بود تا اقتصاد رو به رشد خود را حفظ کند، انگیزه این کشور برای ایجاد روابط با طالبان بیشتر بر توانایی این گروه در مهار گروه‌های ستیزه‌جو و تروریستی قرار دارد که تهدیدی برای امنیت ملی برای چین به حساب می‌آیند. طالبان از سوی چین به عنوان یک نیروی کارآمد علیه این گروه‌ها در نظر گرفته می‌شوند.

بنابراین افغانستان برای چین در مجموع فواید اقتصادی زیادی در بر ندارد، زیرا تجارت افغانستان تنها حدود یک ده هزارم تجارت خارجی چین را تشکیل می‌دهد و به دلیل وجود تروریسم، عدم ثبات و امنیت در این کشور بسیاری از قراردادهای اقتصادی به مرحله اجرایی در نیامده است (Ruttig, 2023: 26). ولی سرمایه‌گذاری‌های زیادی در این کشور صورت گرفته که بهره‌برداری از آنها و اجرایی شدن طرح‌های آن نیازمند ثبات و امنیت در افغانستان است. این مشخص است که دولت‌ها باید همیشه بتوانند معاملاتی را انجام دهند که با حفظ صلح، وضعیت هر دو طرف را بهتر کند (Beckley, 2023: 3). بنابراین در حالی که چین به طور فعال با طالبان تعامل دارد، این تعامل نباید با حمایت اشتباه گرفته شود، بلکه این کشور در راستای منافع امنیتی خود چاره‌ای جز تعامل با حکومت فعلی در افغانستان ندارد.

۷. نتیجه‌گیری

همان‌طور که بررسی شد منافع غالب چین در افغانستان تضمین امنیت و ثبات این کشور است که با ثبات و امنیت در استان سین کیانگ، و همین‌طور در منطقه مرزی غربی آن که در مجاورت آسیای مرکزی و جنوبی قرار دارد، می‌باشد. مبارزه با اویغورها و سایر اشکال مرتبط تروریسم، جدایی‌طلبی و افراط‌گرایی باید و احتمالاً هدف اصلی سیاست افغانستان باقی بماند. شدت این تهدیدها و اثربخشی رژیم طالبان در کنترل آنها، تا حد زیادی، سرعت و محتوای سیاست چین را تعیین می‌کند. در مقابل، علیرغم تبلیغات عمومی، منافع اقتصادی چین به مراتب کمتر برجسته است و مطمئناً چیزی نیست که آن را در کشور جنگ زده و بی‌ثبات افغانستان غوطه‌ور کند. این مسئله نباید اینگونه برداشت شود که افغانستان به لحاظ اقتصادی برای چین دارای اهمیت نیست، بلکه با توجه به قراردادهای اقتصادی زیاد و سرمایه‌گذاری‌هایی که بعد از خروج آمریکا از افغانستان صورت پذیرفته، و همچنین مواردی مانند گسترش طرح کمربند و راه به آسیای مرکزی، و گسترش سیپک به افغانستان، مشخص است که این کشور در مسیر طرح‌های گسترده‌تر چین واقع شده، کما اینکه سرمایه‌گذاری‌های چین در افغانستان نیز دارای

اهمیت است. با این وجود مشخص است که پیش شرط رسیدن به اهداف اقتصادی ثبات و امنیت است. به هر حال، ارزیابی چین از ارزش اقتصادی افغانستان با ثبات و امنیت داخلی این کشور ارتباط تنگاتنگی دارد و سرمایه‌گذاری در مقیاس بزرگ، مربوط به طرح کمربند و جاده یا غیر آن، تنها پس از آنکه افغانستان کم و بیش به همان درجه از آرامش دست یابد که در پاکستان یا جمهوری‌های آسیای مرکزی وجود دارد، آغاز خواهد شد.

منافع امنیتی چین در افغانستان عموماً نیازمند رویکرد فعال‌تر در قبال این کشور است، اما آسیب‌پذیری‌های درک شده احتمالاً چنین فعالیت‌هایی را محدود می‌کند. دو آسیب‌پذیری غالب، ماهیت و صلاحیت رژیم طالبان و موقعیت استراتژیک ایالات متحده است. عمل‌گرایی چین در قبال طالبان، با احتیاط فراوان آمیخته شده و مشروط به جهت‌گیری آینده سیاست‌های داخلی و خارجی طالبان است. مهمتر از همه، چین خواهان یک دولت میانه‌رو توسط طالبان است که ثبات داخلی را حفظ کرده و روابط دوستانه را با کشورهای همسایه ایجاد کند. حتی اگر طالبان منافع امنیتی چین را برآورده نسازند، این کشور حاضر به مداخله نظامی در افغانستان نیست، بلکه خواهان ایجاد امنیت در یک چارچوب منطقه‌ای است و در یک رابطه مستقیم و تعامل سازنده سعی دارد خود را حامی افغانستان و ثبات در این کشور نشان دهد. چین از طریق تعاملات اجتماعی و گفتگویی بین‌الذهانی هویت خود را به عنوان یک قدرت حامی ثبات در افغانستان نشان داده و در این راستا مطالبات خود از طالبان را مطرح کرده است. این مسئله از دیدگاه مکتب کپنهاگ می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی برای ایجاد فضای مثبت و همکاری در برابر تهدیدات بالقوه در نظر گرفته شود. بنابراین چین سعی کرده با طالبان تعامل بیشتری ایجاد کند و با اعطای مشوق‌ها و امتیازاتی بویژه در زمینه اقتصادی، و همچنین با دخیل کردن سایر کشورها و نهادهای امنیتی منطقه‌ای در این مسیر، طالبان را به تعهدات امنیتی خود پایبند نماید. بر مبنای روش‌های فرآیندی و با بررسی روابط در حال تغییر بین چین و دولت مستقر در افغانستان در سال‌های اخیر، به نظر می‌رسد که منافع چین فراتر از تجارت دوجانبه و منفعت اقتصادی است و اولویت چین وادار نمودن طالبان به ایفای تعهدات امنیتی است. برای طالبان، برخورداری از حمایت چین دارای مزایای سیاسی، اقتصادی و استراتژیک قابل توجهی است که به طور بالقوه شامل سرمایه‌گذاری چین و استفاده از حق وتوی چین در شورای امنیت سازمان ملل برای جلوگیری از تحریم‌ها و قطعنامه‌ها علیه آنها می‌شود، بنابراین چین می‌تواند علاوه بر دخیل کردن کشورهای همسایه و نهادهای منطقه‌ای در فرآیند ایجاد ثبات و بازسازی افغانستان، از این اهرم فشار نیز بهره‌بردار.

تعارض منافع

نویسنده اعلام می‌کند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را که شامل پرهیز از سرقت ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوءرفتار و غیره می‌شوند، به‌طور کامل رعایت کرده است.

سپاسگزاری

بدین وسیله لازم می‌دانم از دوستانم آقای دکتر ابوذری عمرانی بابت کمک در تدوین مقاله تشکر کنم.

References

- Attarzadeh, Sajjad. (2024). What is China looking for in Afghanistan. Farhikhtegan Newspaper, July 6, No. 4178, pp: 14-15. **[In Persian]**
- Beckley, Michael. (2023). The Flaws of Defensive Realism and the False Promise of Re-engaging China. The Kissinger Center Papers, Center for Global Affairs, Johns Hopkins School of Advanced International Studies, pp: 1-16.
- Buzan, Barry, Wæver, Ole. (2003). *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press. Doi.org/10.1017/CBO9780511491252
- Clarke Michael. (2016). "One Belt, One Road" and China's Emerging Afghanistan Dilemma. *Australian Journal of International Affairs*, Vol. 70, No. 5, pp: 563–579. Doi.10.1080/10357718.2016.1183585
- Elepoor, Mehrdad, Omrani, Ali, Hasanzade, Hossein, Azizi, Mohsen. (2020). Copenhagen School as an Analytical Framework for the Political - Security Cooperation of Tehran and Damascus (2011 – 2020). *Protective & Security Researchs*, Vol. 8, No. 31, pp: 145-174. **[In Persian]**
- Fathi, Mohammad javad, Rasooli, Elham, Khosravinezhad, Milad. (2020). A Comparative Study of the Impact of Developments of Syria and Iraq on Regional Policy of the Islamic Republic of Iran and Turkey. *Journal of Political and International Research*, Vol. 10, No. 36, pp: 5-26. Doi.org/10.22067/irlip.2021.21446.0 **[In Persian]**
- Felbab-Brown, Vanda. (2020). A BRI (d)ge too far: The Unfulfilled Promise and Limitations of China's Involvement in Afghanistan. *Brookings*, pp:1-18. Available at: <https://www.brookings.edu/articles/a-bridge-too-far-the-afghanistan/>
- Filimon, Luiza-Maria. (2016). An Overview of the Copenhagen School's Approach to Security Studies: Constructing (in) Security Through Performative Power. *The Romanian Journal for Baltic and Nordic Studies*, Vol. 8, No. 2, pp: 47-72. Doi:10.53604/rjbns.v8i2_4

- Jalali Nasab, Abdollah, Safavi, Yahya and Ezzati, Azzatolah. (2016). An Analysis of China's Role and Position in Afghanistan and its Impact on The National Security of the Islamic Republic of Iran. *New Perspectives in Human Geography*, Vol. 8, No. 1, pp: 11-13. Doi. 20.1001.1.66972251.1394.8.1.7.7 **[In Persian]**
- Morovati, Somaye, Ahmadi, Hamid and Zakarian, Mahdi. (2022). Afghanistan-China Relations: Shifting to a Strategic Partnership. *Quarterly Journal of applied and Fundamental studies of the Islamic world*, Vol. 4, No. 2, pp: 1-29. Doi.10.22034/FASIW.2022.344912.1165 **[In Persian]**
- Mohammad Nia, Mahdi and Pourhasan, Naser. (2023). U.S. Military Withdrawal from Afghanistan and Turning to East Asia; Transition to Coercive Hegemony. *International Studies Journal*, Vol. 20, No. 1, pp: 101-124. Doi. 10.22034/isj.2023.380859.1952 **[In Persian]**
- Monavari, Ali, Keshvarian azad, Mohsen and Sedaghati, Mobarakeh. (2022). China's Strategy to Expand Cooperation with Taliban after US Withdrawal. *A Quarterly Journal of Foreign Relations*, Vol. 14, No. 2, pp: 64-93. Doi. 10.22034/fr.2022.160974 **[In Persian]**
- Murtazashvili, Jennifer B. (2022). China's Activities and Influence in South and Central Asia. May 17, United States-China Economic and Security Review Commission, Available at: <https://carnegieendowment.org/posts/2022/05/chinas-activities-and-influence-in-south-and-central-asia?lang=en>
- Ranjbar, Mohammad Hadi, Hajipour, Bahman and Yazdani, Hamidreza. (2022). Application of Process Tracing Method in Organizational and Management Research. *Quarterly Journal of Methodology in the Humanities*, Vol. 28, No. 112, pp: 49-64. Doi. 10.30471/mssh. 2022. 8179. 2274 **[In Persian]**
- Romaniuk, Scott Nicholas. (2018). Copenhagen School, In book: *The SAGE Encyclopedia of Surveillance, Security, and Privacy*, 224-228. Doi:10.4135/9781483359922.n95
- Ruttig, Thomas. (2023). Chinese Investments in Afghanistan: Strategic Economic Move or Incentive for the Emirate. *Afghanistan Analysts Network*, Available at: file:///C:/Users/hp/Desktop/%D9%81%D8%B1%20.pdf
- Salimifar, Farzad & Mozaffari Falarti, Maziar & Karimi Magham, Ali. (2021). The Impact of China's Active Engagement with Neo-Taliban on the Security of China. *World Sociopolitical Studie*, Vol. 5, No. 4, pp: 771-801. doi.org/10.22059/wsps.2022.335828.1257
- Small, Andrew. (2017). From Bystander to Peacemaker, China, the Taliban, and Reconciliation in Afghanistan. *Berlin Policy Journal*, April 27, Available at: <https://berlinpolicyjournal.com/from-bystander-to-peacemaker/>

- Stanzel, Angela. (2018). Fear and loathing on the New Silk Road: Chinese Security in Afghanistan and Beyond. Berlin: European Council on Foreign Relations, pp: 1-13.
- Stepka, Maciej. (2022). The Copenhagen School and Beyond. A Closer Look at Securitisation Theory, In book: Identifying Security Logics in the EU Policy Discourse, 17-31. Doi:10.1007/978-3-030-93035-6_2
- Taleban, Mohammad Reza. (2008). A Reflection on the Technique of Process Tracing in the Studies of Islamic Revolution. Research Journal, Matin, Vol. 10, No. 40, pp: 91-117. Doi. 20.1001.1.24236462. 1387.10. 40.5.6 [In Persian]
- Theiler, Tobias. (2003). Societal Security and Social Psychology. Review of International Studies, 29 (2), 249 – 268. Doi:10.1017/S0260210503002493
- Turgunbaeva, Aigerim & Ghiasi, Fayazuddin. (2024). The Wakhan Corridor: China's Inroad to Afghanistan. The Central Asia- Caucasus Analyst, 06 November, Available at: <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13827-the-wakhan-corridor-chinas-inroad-to-afghanistan.html>
- Wieringen, Kjeld Van & Claustre, Julie. (2023). Future of Sino-Afghan Relations, Impacts on EU Interests and Strategic Autonomy. EPRS, European Parliamentary Research Service, PE 747.434, pp: 1-12.
- Zhang, Feng. (2022). China's New Engagement with Afghanistan after the Withdrawal. LSE Public Policy Review, Vol. 2, No. 3, pp: 1-13. doi.org/10.31389/lseppr.52

COPYRIGHTS

©2023 by the University of Tehran. Published by the University of Tehran Press. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

